

»Kraj je *de facto* tisti prostor, ki ga ljudje prežemajo [*invested with*] s pomeni in afekti; med tistimi, ki vanj najpogosteje vpisujejo te pomene in afekte, so prav tisti, ki v njem prebivajo« (str. 121), pravi avtorica.

Alina Bezljaj v svoji raziskavi dosledno in premišljeno sledi pristopom in usmeritvam sodobne urbane antropologije. Kritično osvetli t. i. prostorski obrat, osredini koncept ustvarjanja kraja in z izčrpnim pregledom literature prikaže njegove rabe v različnih disciplinah. Pri tem opozori, da kulturno-antropološke raziskave kraja/prostora praviloma izhajajo iz treh prevladujočih tradicij (marksistične, družbeno-konstrukcionistične in fenomenološke) in poudari, da je historični materializem v številnih etnografijah, osredinjenih

na ustvarjanje kraja, (pre)pogosto potisnjen na rob ali celo zapostavljen. Sama se takšni redukciji zavestno izogne. V celotnem besedilu vztraja pri analizi materialne produkcije prostora, ki jo s čutno (avto)etnografijo obogati tudi s pogosto spregledanimi razsežnostmi »senzorično-senzualnega prostora« (po Lefebvre 2013: 248). Stalnica besedila je kritična refleksija lastne raziskovalne pozicije v odnosu do ljudi, skupnosti in kraja; prav tako »skupnost« in njeni pripadniki ter pripadnice niso romantizirani, temveč (re)interpretirani znotraj protislovnih dinamik. V kombinaciji z natančno interpretacijo bogatega empiričnega gradiva monografija ponudi celovito in večplastno razumevanje ustvarjanja kraja ter je dragocena referenca k domači antropološki refleksiji

urbanih prostorov, režimov vladnosti in čutno-afektivnih sprememb v evropskih mestnih kontekstih, ki jo na koncu lahko zgolj toplo priporočam v branje.

Literatura

GRAEBER, David: *Fragments anarhistične antropologije*. Ljubljana: Založba /*cf, 2013.

LEFEBVRE, Henri: *Produkcija prostora*. Ljubljana: Studia Humanitatis, 2013.

VANNINI, Phillip, Dennis D. Waskul in Simon Gottschalk: *The Senses in Self, Society, and Culture: A Sociology of the Senses*. London in New York: Routledge, 2012.

WILLIAMS, Raymond: *Marxism and Literature*. Oxford: Oxford University Press, 1977.

NADJA VALENTINČIČ FURLAN: Znanje in identitete v filmih o nesnovni kulturni dediščini.

Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in Slovenski etnografski muzej, Ljubljana 2024, 517 str.

Knjiga z naslovom *Znanje in identitete v filmih o nesnovni kulturni dediščini* izstopa kot zgleden in izviren prispevek k vizualni antropologiji in preučevanju nesnovne kulturne dediščine. Osem tematsko bogatih poglavij sledi logični, dobro strukturirani liniji argumentacije in bralca vodi od teoretičnih osnov do empirično utemeljenega in metodološko inovativnega raziskovanja filma, znanja in identitet. Uvodno poglavje učinkovito uokvirja osrednja raziskovalna vprašanja in avtorefleksivni pristop, drugo poglavje jih umešča v širše disciplinarno področje vizualne antropologije – področja, ki zajema tako teoretske in metodološke prelome etnografskega filma kot prakso vizualne etnografije. Tretje poglavje razvija niansirano razpravo o terminologiji, praksah in politikah, ki obkroža-

jo nesnovno kulturno dediščino, hkrati pa se ukvarja s teoretičnimi razpravami o konstrukciji znanja in identitet. Avtorica Nadja Valentinčič Furlan dokazuje impresivno obvladovanje kompleksnih presečišč med reprezentacijo, ohranjanjem in politiko kulturne dediščine. Teoretični del knjige končuje četrto poglavje z obravnavo vprašanj identitet in njihovega oblikovanja v procesih ustvarjanja, dokumentiranja, ohranjanja in predstavljanja nesnovne kulturne dediščine.

Ta teoretična podlaga postavlja temelje za empirično jedro študije – tri skrbno zasnovana poglavja temeljijo na raziskavah dediščine v Sloveniji, ki pa je obenem vpeta v globalno varovalno paradigmo. Avtorica tukaj spretno prepleta teorijo in prakso ter ponuja obsežno, kontekstualizirano analizo,

* Tanja Bukovčan, dr. etnologije, izredna profesorica, Univerza v Zagrebu, Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo; tbukovcan@m.ffzg.hr.

kako so v Sloveniji izoblikovali sistem varovanja nesnovne kulturne dediščine in tudi njeno vizualizacijo s filmom (peto poglavje), kako Unescove prakse varovanja oblikujejo lokalne kulturne izraze na primeru suhozidne gradnje (šesto poglavje) in kako v Slovenskem etnografskem muzeju pristopajo k izdelavi filmov, ki spremljajo nominacije na Unescov Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva (sedmo poglavje). V zadnjem poglavju povzame vloge vida, gledanja in pogledov ter glavna spoznanja o konstrukciji znanja in identitet v nesovni dediščini in filmih o njej.

Ena izjemnih značilnosti knjige je njena metodološka inovativnost. Avtorica vizualne antropologije ne obravnava kot ločenega ali zgolj analitičnega podviga, temveč svoj pristop utemeljuje v pravnem, institucionalnem, finančnem in političnem kontekstu. Ta integracija uporabnih in teoretičnih dimenzij ustvarja gosto mrežo pomenov, odnosov in spoznanj, ki bogatijo tako analizo kot metodološki diskurz. Avtoričina refleksivnost in strokovna angažiranost dajeta študiji izjemno globino in verodostojnost.

V središču argumentacije je kritična in konstruktivna analiza Unescove va-

rovalne paradigme in filmov, ki so po vpisu elementov objavljeni na Unescovi spletni strani. Avtorica trdi, da lahko pridobijo na kvaliteti z uporabo izkustvenega pristopa in sodelovalnih produkcijskih metod, ki nosilce dediščine tvorno vključijo v proces ustvarjanja filmov. Kljub temu da Konvencija o varovanju nesnovne kulturne dediščine poudarja participacijo praktikov, doslej prevladujejo ilustrativni filmi v filmskih produkcijah, ki so zasnovane od zgoraj navzdol. Predlagana dehierarhizacija znanja izziva konvencionalno dinamiko razmerij moči v produkciji znanja in odpira nove poti za etično utemeljeno, soustvarjalno in participativno vizualno antropologijo.

V tem pomenu knjiga presega meje tradicionalnega akademskega dela. Ne ponuja le temeljite in koherentne analize teoretičnega in empiričnega gradiva, temveč je tudi pristen priročnik uporabne antropologije, kako se antropološko znanje lahko angažirano ukvarja s kompleksnostjo resničnega sveta. S premostitvijo vrzeli med akademsko teorijo in praktično uporabo avtorica dokazuje, kako lahko antropologija pri obravnavanju sodobnih kulturnih in institucionalnih izzivov ostane kritična in relevantna.

Monografija *Znanje in identitete v filmih o nesovni kulturni dediščini* je skrbno izdelana in intelektualno ambiciozna. Uspešno združuje teoretično strogost, metodološko inovativnost in empirične vpogleds v koherentno celoto. Njen prispevek k vizualni antropologiji in preučevanju nesnovne kulturne dediščine je hkrati izviren in globok, saj ne ponuja le nove perspektive o filmu in identiteti, temveč tudi prepričljiv model za prihodnje raziskave v uporabni in angažirani antropologiji. Vidi se, da se Nadja Valentinčič Furlan, kustodinja za etnografski film v Slovenskem etnografskem muzeju, s filmom ukvarja že celotno poklicno dobo, z vizualnim dokumentiranjem nesnovne dediščine pa od leta 2011, ko je Muzej prevzel vlogo koordinatorja nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji.

Knjiga, tako tiskana kot elektronska, je izšla v zbirki Zupaničeva knjižnica, ki jo izdaja Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete. Z naslovnice zre beli lipicanec, junak sedmega poglavja, natančneje razdelka o filmu Tradicije reje lipicancev, ki je bil posnet v sklopu nominacije osmih evropskih držav za vpis na Unescov Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva.

